

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies tertius et quartus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

De S. Aducto Martyre In Mesopotamia, Ejusque Filia Callisthene Virgine
Ephesi. Sylloge.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72907](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72907)

- A bb *Math.* 10, v 21.
 cc *Joannis* 14, v 29.
 dd *Psalm* 103, v 57.
 ee *Periodus Græca postremæ huic Latine respondens sic habet*: τῶν δὴ πραγμάτων ἐν ταύταις ὄντων, εἰσίσταται ὁ πατήρ ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει στρατιώτας ἔχων πρὸς τὴν σύλληψιν τῆς Σίρας. *Est autem etiam ad verbum fere illata in Sanctorum elogium, e Menæis supra huc transcriptum, uti inspicienti patescet.*
 ff *Pro civitatis hujus noitiâ adi Commentarium num.* 27.
 gg *Ita hic cælum vocatur per allusionem ad civitatis, e qua aut prope quam (vide Comment. num. 27) Sanctæ ad cælestem patriam migrarunt, Hierapolis Græcum vocabulum, quod e vocibus ἱερός, sacer, et πόλις, urbs, componitur.*
 hh *Id creditu difficile, nec immerito, visum est Tillemontio: Qui tamen a Chrysostomo credi poterit, Commentarii num.* 28 edicæ.
 ii *Quis verosimiliter sit fluvius, in quo Sanctæ se submerserint, et quo circa loco id fecerint, Commentarii prævii num.* 26 et 27 docui.
 kk *Verbis Latinis, quæ ab hisce vocibus, Subvocatæ ascenderunt, huc usque sequuntur, multa iterum respondent Græca Chrysostomi verba, quæ in Græcum, quod Menæa supeditant, Sanctorum elogium sunt illata. Res ex hujus cum illis collatione patescet. Verba Chrysostomi Græca describo. Sic habent:*
 Ποταμὸς παρέρρει τὴν ὁδὸν ἐκείνην, κατὰ ἣν ἐπανήεσαν, καὶ λαβοῦσαι τοὺς στρατιώτας ἀριστοποιουμένους καὶ μεθύοντας, εἰσῆλθον εἰς τὸν ποταμὸν

μίσον, καὶ ἀφῆκαν ἑαυτάς κατὰ τῶν βουμάτων ἐκείνων.

ll *Math.* 19, v 59.
 mm *Epist. ad Rom.* cap. 3, v 6.
 nn *Epist. 1 ad Timoth.* cap. 2, v 23.
 oo *Quod hic de calcamentis a Domina ejusque Filiabus, quo militibus consulerent, in ripa fluminis relictis profertur, Tillemontio iterum Nota 4 in S. Pelagiam, incredibile apparet, et sane non immerito; verum vide Comment. præv. num. 28. Quod si porro quædam alia in hac Homilia, ad dogma etiam spectantia, forte occurrant, quæ, spectatis exacte veritatis legibus, ipsa etiam S. Chrysostomi auctoritate vix admittenda appareant, quæque forsitan etiam Nota 2 in S. Pelagiam Tillemontius designat, hæc ex stylo oratorio, quo Sanctus scripsit, excusationem apud æquos rerum judices invenient. Adde hæc iis, quæ Commentarii num. 10 dicta sunt.*

pp *Liquet hinc, Christianos S. Chrysostomi tempore venerationem cultumque Sanctis impendisse, atque etiam eorum patrocinia implorasse, quod nonnullorum hæreticorum, Sanctos colendos implorandosque negantium, opinioni penitus adversatur. Porro cum hæc Homilia tota sit in laudem Sanctorum concinnata, argumento ejus æque accommodatum videtur, ut adhortatione ad Sanctorum cultum, quam ut documento morali terminetur. Ex eo ergo, quod documento morali non terminetur, dubitare non debuit Tillemontius, an Chrysostomum vere habeat auctorem. Hoc addo iis, quæ Commentarii num. 10, huc etiam facientia, in medium adduxi*

AUCTORE
 EX S. JOAN.
 CHRYSOS.

DE S. ADAUCTO MARTYRE

IN MESOPOTAMIA,

EJUSQUE FILIA CALLISTHENE VIRGINE

EPHESI.

SYLLOGE.

C. B.

ANTE ET POST
 ANN. CCCXIII.
 Sancti in
 variis sacris
 Græcorum
 Fastis annun-
 tiantur.

Qui heri absque adjuncta sancta filia solis Menæis Græcorum excusis, et Menologio Sirlletiano, hodie cum filia Callisthene iisdem Menæis, pluribusque aliis sacris Græcorum Fastis inscribitur S. Adauctus. Fuit hinc a nobis is sanctus Athleta, non tam profana, quam seculus est, militia, quam fuso pro Christo sanguine illustris, ab hesternâ ad hodiernam diem remissus, qua proinde de illo deque ejusdem sancta filia Callisthene, spectato, quo ad cælestem patriam migrarunt, tempore, agendum nunc est. A reliquis, quibus etiam ad hunc diem Adauctus una cum filia Callisthene inscribitur, sacris Græcorum Fastis incipio, infra etiam, an et qui sacri Latinorum Fasti Sanctos celebrent dicturus. Itaque Magnis Menæis excusis, in quibus hodie ex dictis Adauctus ejusque filia Callisthene celebrantur, accedunt Mss. Bibliothecæ Ambrosianæ Menæa, Ms. Sirmonianum et Mazarinianum Synaxarium, itemque Basilianum Menologium, studio et opera Eminentissimi Cardinalis Annibalis Albani typis excusum. At vero, quod mirum forte videatur, Menologium Sirlletianum, quod heri ex dictis S. Adauctum celebrat, hodie non tantum non hunc sanctum Martyrem, sed nec ejus filiam Callisthene commemorat. Ad hæc, quamvis in omnibus jam memoratis Fastis sacris Sancti orientur elogium, sola tamen, quibus hoc in Menæis excusis et Menologio Basiliano fit, habeo in promptu.

Versiculi, quibus ornantur in Menæis.

2 *Quidquid adeo ad Sanctos pertinet, e solis fore duobus his posterioribus Fastis sacris, deficientibus cujuscumque etiam alterius generis monumentis, explano. Quod ut præstem, a Menæis, et quidem a versiculis, quibus illa insuper Sanctos exornant, duco initium. Quatuor sunt numero, quorum duo solum*

Adauctum, duo solum spectant Callisthene. Prioribus ad diem præcedentem, quo Menæis excusis, ut jam monui, solus Adauctus absque Filia insertus est, ita habent:

Εἶπερ θεῶν, Ἄδαυκτε, μάρτυς Κυρίου, Σὺν μάρτυσι ζῆς, καὶ Θεῶν ζῶντα βλέπεις.
 Gladio moriens, Adaucte, martyr Domini.
 Cum Martyribus vivis, et Deum vivum cernis.
 Posteriores autem ad hunc diem, quo ex dictis Adauctus una cum filia Callisthene Menæis aliisque Fastis Græcorum sacris inscriptus est, his concipiuntur verbis:

Θεῶν θεωρεῖ κάλλος ἡ Καλλιस्थένη,
 Οὐπερ τὸ Θεῶν εἶχεν εἰς σκέπην σθένος.
 Dei contemplatur pulchritudinem Callisthene.
 Cujus divinam in tegumentum habuit potentiam.
 Tales sunt, quos de Sanctis nostris Menæa excusa exhibent, versiculi. Ac illi quidem, qui de S. Adaucto sunt, in verbis; ὀνόμα, morior, et ζῶω, vivo, pugnantis significationis ludunt, nullumque sibi habent subjectum elogium; hi vero, qui ad solum S. Callisthene pertinent, ad Sanctæ nomen, Callisthene, ex vocabulis Græcis κάλλος, pulchritudo, et σθένος, potentia, compositum, alludunt, habentque sat prolixum de ambobus Sanctis elogium sibi subjectum.

3 *Hoc integrum, addita etiam, uti ad versiculos jam feci, interpretatione Latina, huc transcribo. Sic se habet: Οὗτος ὑπῆρχεν ἐξ Ἑφεσίου τῆς Ἀσίας. Ὁς καὶ δοῦς δοικῶν γεροντός καὶ ἐπαρχος Μαξιμίου ἐν πλούτῳ καὶ συνέσει πολλῶν * διαφύρου. Διὰ δὲ τὸ μὴ θελήσει αὐτὸν ἐνδοῦναι πρὸς γάμον τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα τῆ βασιλεῖ, ὡς ἀλλοτρίῳ τῆς πίστεως, τὴν οὐσίαν δημεύεται, καὶ εἰς Μελιτωνῶν ἐξορισθεῖς, τὴν κεφαλὴν ἀφαίρειται. Ἡ δὲ Καλλιस्थένη τὴν κεφαλὴν κειραμένη καὶ ἀνδρῶν στήθη περιβαλλομένη, ἐν Νικομηδείᾳ ἐκέρπητο. Μετὰ δὲ χρόνους ὀκτὼ πρὸς τινα γυναῖκα ἦλθεν*

uti etiam Elogium, Græce simul

* πολλῶν

AUCTORE
C. B.
* πάντως

ἦλθεν ἐπὶ τὴν Θράκην, ἧς ἡ θυγάτηρ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐλελιόβητο ἦν καὶ ἰασαμένη, χάριν τῆς ἰάσεως πρὸς κοινωσίαν γάμου οἱ τεκόντες ἀρέσασαι ταύτην, ἀνόρα πάντος * εἶναι οὐόμενοι, τῇ ἰδίᾳ ἐβουλήθησαν θυγατέρι. Ἡ δὲ ἀναγκασθεῖσα, λέγει τὰ κατ' αὐτὴν, καὶ ἐκπλαγύντες, ὡς περ εἰκὸς, εἶδξαν τὸν Θεόν. Τοῦ οὖν Μαξιμίνου ἀναιρεθέντος, κρατεῖ τῆς βασιλείας Λικίνιος· τούτου τῇ γυναικὶ πικρῇ οὖσῃ, ἀδελφῇ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἐμφανίζεται ἡ Καλλισθένη καὶ ἐκτίθειται πάντα τὰ συμβήντα αὐτῇ. Ἡ δὲ προσλαμβάνει ταύτην, καὶ ὡς μητέρα καθίστα αὐτῆς υἱοῦ καὶ οὕτως ἡ μακαρία Καλλισθένη πάσαν τὴν πατρικὴν οὐσίαν, ἣν ἀφείλετο ὁ Μαξιμινός *, ἀπολαμβάνει. Καὶ τὸ ἅγιον λείψανον τοῦ πατρὸς αὐτῆς ἀπὸ Μεσοποταμίας εἰς Ἀσίαν κομίζεται, καὶ μαρτύριον ἐν ὀνόματι αὐτοῦ δευμαμένη καθιέρου, καὶ τὸ λειπόμενον τοῦ εαυτῆς βίου ἀποστολικῶς διανύσασα πρὸς Κυρίου ἐξεδήμυσεν.

* Μαξιμινός

et Latine

4 *Haectenus Graecum Sanctorum elogium; accipe nunc et interpretationem ejus Latinam: Hic (Adauctus scilicet) fuit ex Ephesiorum Asiae civitate. Qui, cum opibus et prudentia multis praecelleret, et dux ducum factus est, et Maximini praefectus. Quod autem Filiam suam imperatori, utpote a fide alieno, in uxorem nollet tradere, bonorum publicatione multatur, Melitinenque relegatus, capite truncatur.*

B At vero Callisthene, detonsa coma sumptoque virili habitu, Nicomediae latuit. Post annos autem octo venit in Thraciam ad quandam mulierem, cujus filia laborabat ex oculis; quam cum persanasset, sanationis causa voluerunt illam filiae suae per nuptias jungere parentes, rati omnino virum, non feminam esse. Haec autem compulsa, quae ad se pertinerent, exposuit, illique admiratione, ut par erat, defixi, Deum laudarunt. Maximino porro e vivis sublato, Licinius imperii habenas nactus est. Hujus uxorem, quae Christiana erat, Magnique Constantini soror, accedit Callisthene, eique, quae, sibi evererant, exponit. Illa vero hanc ad se recipit, filique sui velut matrem constituit; atque ita beata Callisthene omnia bona paterna, quae Maximianus* eripuerat, recuperat. Adhaec sacras Patris sui reliquias e Mesopotamia in Asiam reportat, exstructumque nomini ejus locum sacrum consecrat, et cum reliquam vitam ad normam, ab Apostolis traditam, exegisset, emigravit ad Dominum.

* Maximinus

una cum elogio, quod Basilianum suppeditat,

5 *Venio nunc ad id, quod Basilianum suppeditat, Sanctorum elogium. Hoc ab elogio e Menæis excusis jam huc transcripto, non parum dissonat. Res vel ex sola utriusque collatione patescet, quam ut quisque nullo queat facere negotio, illud etiam integrum, antequam, quae ad Sanctos spectant, enucleatius discutiam, huc transcribo, uno cum nova, quam ei ipsemet aptavi, interpretatione Latina, quod, quae jam in excuso Basiliano exstat, ad amissum ubique textui Graeco haud congruat.*

C Ἐδάκτος ὁ μέρος ὑπῆρχε μὲν ἀπὸ τῆς πόλεως Ἐφέσου. Ἐπειχῆ δὲ τὴν τοῦ δουκὸς ἀξίαν ἐπὶ Μαξιμίνου τοῦ βασιλέως, ἔχων καὶ θυγατέρα παρθένον καὶ εὐμορφότατην, Καλλισθένην ὀνόματι. Ἀκούσας δὲ ὁ Μαξιμίνος περὶ αὐτῆς, ἀπέπειλεν εἰλεῖν αὐτὴν πρὸς αὐτόν. Ὁ δὲ πατὴρ αὐτῆς ἐκρύβην αὐτὴν, φυγαθεύσας εἰς τὰ μέρη τῆς Ἀνατολῆς. Ματῶν δὲ τούτου ὁ Μαξιμίνος, καὶ ὀργισθεὶς, ἐκράτησε τὸν Ἀδαυκτον προσάγει τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ θνητῶν εὐχρίστων εἰς Μεσοποταμίαν, γράψας τῷ τῆς Μεσοποταμίας ἀρχόντι, ἀναγκάσαι μὲν αὐτὸν εἶσαι τοῖς εἰδόλοις μὴ πειθόμενον δὲ φονεῦσαι. Ὁ δὲ ἀρχὸν μὴ πείσας αὐτόν, ἀπεκεφάλισεν. Εἶτα ἐτάση παρὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ τῆς θυγατρὸς. Τῆς δὲ βασιλείας κρατήσαντος Λικινίου, προσήλθεν ἡ Καλλισθένη τῇ βασιλίῳ, καὶ διηγήσατο πάντα. Καὶ τῇ τῆς βασιλίδος προσάγει μετεκόμισε τοῦ πατρὸς αὐτῆς τὸ λείψανον εἰς Ἐφεσον. Εἶτα καὶ αὐτὴ καλῶς βιώσας* ἐτελειώθη.

* βιώσασα

huc transcriptum.

6 *Adauctus martyr e civitate quidem Epheso oriundus fuit; sub Maximino autem imperatore ducis dignitatem obtinuit, habens et filiam, virgines venustissimam, nomine Callisthene. At vero, cum de ea inaudivisset Maximinus, mandavit, ut ad se veniret. Ejus autem Pater in Orientis*

partes amandatam occuluit. Hoc porro edoctus D Maximinus atque iratus, Christianae fidei obtentu Adauctum apprehendit, bonorum publicatione multatum in Mesopotamiam relegavit, scribens Mesopotamiae praefecto, ut illum quidem ad sacrificandum idolis compelleret; non obtemperantem autem occideret. Illum ergo praefectus, cum sibi obsequentem non reddidisset, capite truncavit. Sepultus deinde est ab uxore sua, et Filia. Verum cum imperium adeptus esset Licinius, augustam adivit Callisthene, omniaque exposuit. Adhaec Augustae jussu Patris sui reliquias Ephesum transtulit, posteaque, vita probe tractata, extremum diem clausit. *Ita se habet, quod Basilianum suppeditat, Sanctorum nostrorum elogium. Sunt porro tam ad hoc, quam ad aliud, quod e Menæis supra huc etiam transcriptum est, illustrandum nonnulla jam adducenda in medium; ante lamen quam id praestem, lubet etiam, an et quibus sacris Latinorum Fastis Sancti nostri pariter inscribantur, nunc inquirere.*

7 *Vix duos ex his reperire quivi, qui ambos Sanctos nostros, aut saltem alterutrum extra omnem controversiam commemorarent. Priori loco occurrit Martyrologium a Galesinio concinnatum. In hoc hodie Adauctus annuntiat, simulque sequenti, quod ex Basiliano huc jam transcripto contextum est, oratur elogio: In Mesopotamia sancti Adaucti martyris. Is civis Ephesinus, cum Calisthenem filiam virginem, cujus forma et venustate captus turpiter Maximianus* imperator erat, occultasset, fugaque pudori consulens, in Orientis partes deducendam curasset, furenter ille iratus, hunc Christianae religionis causa comprehensum in Mesopotamiam relegavit ad praefectum ea lege, ut, nisi ad idolorum cultum abduci possit, truncandaretur. Beatus igitur Adauctus, pro fide fortiter pugnam sustinens, capitis propterea damnatus, admirabili virtute martyrii cursum confecit. Galesinio accedit, quod alterum est ex Hagiologis ambos Sanctos nostros aut saltem alterutrum hodie celebrantibus, Martyrologium Universale a Castellano confectum. In hoc Callisthene memoratur his verbis: Apud Graecos sancta Callisthene virgo. Verum cur solus absque filia Callisthene Adauctus a Galesinio, cur sola absque patre Adaucto Callisthene a Castellano annuntiat? Cum ex Menologio Basiliano, in quo tam Callisthene quam Adauctus hodie celebratur, Adauctum secundum dicta Galesinius depreperisset, divinare difficile est, cur hic martyrologus cum sancto patre Adaucto sanctam Filiam Callisthenem haud junxerit.*

Galesinius solam celebrat Adauctum.

E

* Maximinus

8 *Quod vero ad Castellannum pertinet, idcirco forsitan hic hagiologus solam hodie absque patre Adaucto filiam Callisthenem memorat, quod ad diem praecedentem sanctum, cui Adaucto nomen est, consignet, huncque forte eundem esse putet cum Adaucto, S. Callisthenes, quam annuntiat, parente. Verum Adauctus noster ab Adaucto, quem ad diem praecedentem Martyrologio suo Castellannus inscribit, certissime est diversus, si, quod hic auctor de posteriori hoc Adaucto censet, veritati congruat. At enim, Adauctum, Martyrologio suo (Adi hujus Tabulam Hagiologicam) die praecedenti insertum, esse eundem cum Adaucto, seu Adaucto, Generali officiorum magistro et quaestore, quem ad septimam Februarii diem Romanum hodiernum, multique alii Fasti sacri concelebrant. Verum hic Adauctus seu Adaucus ab Adaucto, S. Callisthenes patre, haud dubie distinguitur. Etenim hic Ephesi in Asia, ille in Italia natus erat; hic in Mesopotamia ense percussus, ille in Phrygia igne consumptus martyrii palmam obtinuit. Castellannus ergo vel idcirco, quod die praecedenti aliquem Adauctum celebret, solam hodie Callisthenem absque patre Adaucto annuntiare non debuit, vel Adauctum illum, quem die praecedenti celebrat, cum Adaucto, septima Februarii die Romano hodierno multisque aliis Fastis sacris inscripto, perperam facit eundem.*

Ratio, cur forsitan id faciat posterior hic hagiologus.

9 *Ut se res habeat, duo equidem secundum jam dicta e Latinorum Hagiologis habemus, quorum alterum S. Adauctum, alterum S. Callisthenem hodie certo*

Adauctus forte etiam a Rabano, certo

A certo annuntiat. Verum, an qui id ipsum faciunt, alii præterea sacri Latiorum Fasti non sunt? His sane nec Romanum vetus ac hodiernum, nec Adonianum et pleraque alia minus antiqua Martyrologia Classica accenseri queunt. Verum in Rabano, qui Audactum (quod etiam in nonnullis Hieronymianis Apographis fit) pro Aducto scribit, sequens legitur annuntiatio: Romæ Marcelli episcopi, et in Africa Aducti. Hunc porro Sanctum, quem in Africa ponit, indubie ex Hieronymianis hausit Rabanus. Etenim in nonnullis horum Apographis hodie Aductus, vel, ut paulo aliter scribitur, Aductus vel etiam Aductus cum aliquot aliis Sanctis vel in Africa vel in Africa civitate vel Carthagine annuntiat. Ac majus quidem Lucense apud Florentinum Apographum, cui apud nos Mrl. reginæ Sueciæ, olim Fuldense, etiam consonat, Aductum in Africa civitate annuntiat. Verum Florentinus in sua observatione ad hanc, quam e Lucensi Apographo affert, S. Aducti in Africa civitate annuntiationem veretur, ne pro Africa civitate reponendum sit Epheso civitate, sicut Aductum, hodie a Rabano et in Hieronymianis memoratum, ab Aducto nostro non distinguere suspicatur.

et in Hieronymianis apographis

B 10 En ipsa scriptoris hujus verba: Mendum, inquit, hic suspicor, ex aliis, quos viderim, codicibus male habitis difficile hic emendandum. Cum tamen in Menologio Basilii Aductus martyr Ephesus hac die laudetur, ejusque illustre certamen in Mesopotamia consummatum referatur, cumque is non modo civis Ephesus dicatur, sed corpus ejus a Callisthene filia Ephesum reportatum narretur, veritas sum, ne pro Africa civitate reponendum sit Epheso civitate; ibi enim Aductum Martyrem veneratum esse patet, ac deinde legendum: In Africa Maurisi, Restituti ac etiam Julii, ut habet M. Corbeiensis, in quo Aductus inter Africanos Martyres non legitur; sicuti neque in aliis codicibus Julius. Rabanus tamen Aductum, ut vidimus, Africæ tribuit. Ita hæcenus Florentinus, cujus mihi ita placet suspicio, ut hic in majori Lucensi ejus Apographo cubare mendum, non tantum suspicor, verum etiam omnino credam. Quamquam enim (Adi ad vocabulum Africa Baudrandum) in Tunetano Africæ regno aliqua etiam, quæ modo Africa vocetur, civitas occurrat, illa tamen hujus, utpote quæ a mediis etiam ævi scriptoribus Aphrodisium nuncupetur, appellatio minus antiqua est, quam sit majus Lucense Florentini Apographum, nec alia uspiam, quæ similem appellationem vel nunc sortitur, vel olim fuerit sortita, apud geographos nota est civitas, ac proin mendosa sane est hodierna Lucensis Apographi annuntiatio, qua in Africa civitate ponitur Aductus seu Aductus. Verum sitne etiam in illa, ut Florentinus veretur, pro Africa civitate reponendum Epheso civitate?

hodie memoratur.

C 11 In antiquissimo Epternacensi, uti etiam in veteri Divitis Augiæ Apographo hodie absque addito civitatis vocabulo Aductus ita annuntiat: In Africa Aducti. Idem fit ex dictis a Rabano, et in contractiori apud nos Richenoviensi Apographo. Hinc contendere potest, in hodierna Aducti annuntiatione, quam majus Lucense Florentini Apographum suppeditat, dumtaxat redundare civitatis vocabulum, Africæ additum. Verum enimvero in veteri Aquisgranensi Apographo Aductus seu Aductus nec in Africa, nec in Africa civitate, sed Romæ ponitur hoc modo: Romæ nat. Marcelli episcopi, Aducti. Hinc porro omnia prorsus jam memorata Hieronymiana Apographa, quæ alibi sæpissime deprehenduntur mendosa, mendi etiam hic, quantum ad locum, cui Aductum adscribunt, vehementer habeo suspecta, ac proin, quamvis quidem in Lucensi Apographo pro Africa civitate reponendum esse Epheso civitate, evinci haud queat, sat tamen verosimile apparet, Aductum, qui in Hieronymianis hodie annuntiat, perperam in aliquot ex his, et a Rabano Africæ attribui, atque ab Aducto nostro, in Mesopotamia passo, ac deinde Ephesum, qua etiam in civitate oriundus erat, a filia sua Callisthene trans-

Octobris Tomus II.

lato, non esse distinctum. Is adeo non tantum in supra memoratis Galesinii et Castellani Martyrologiis, ac proin in recentioribus Latinorum Fastis sacris, verum etiam in antiquioribus, nimirum in Hieronymianis Apographis, hodie etiam forsitan celebratur.

12 Atque hi quidem Fasti sacri sunt, quibus forte Aductus noster hodie etiam inscribitur. Quodporro ad Callisthenem pertinet, certum apparet, eam non aliis, quam jam supra memoratis, Fastis sacris inscribi. Redeo nunc ad Sanctorum, quæ supra Græcæ simul et Latine huc transcripta sunt, bina elogia. Ex hisce, si modo Menæa, Menologium Basilianum atque similia monumenta Græcæ fidem sat certam mercantur, martyrii, quod S. Aductus subiit, occasionem, tempus, locumque discimus, uti etiam quando nam circiter S. Callisthene sacrum Patris sui corpus e Mesopotamia, qua in regione is pro fide mortem oppetierat, Ephesum detulerit, felicique ac beato obitu vitam hanc mortalem cum immortalis commutarit. Rem dicenda operient. Maximinus, uti Menæa ferunt, S. Aductum, quod hic illi, utpote ethnico, Filiam suam in uxorem tradere noluerit, bonorum publicatione exsilioque primo multavit, ac deinde capite jussit truncari. At vero Maximinus, ut Menologium Basilianum prodit, S. Aductum, quod hic, quam ille ad se accerserat, filiam suam Callisthenem procul amandatam occuluerit, fidei obtentu in Mesopotamiam relegatum, bonorumque publicatione multatum jussit interfici. Menæorum itaque narratio a narratione, quam Basilianum suppeditat, nonnihil hic est diversa. Secundum illam enim, at non item secundum hanc, Maximinus in uxorem voluit Callisthenem. Verum, ut ut ita sit, non propterea tamen cum Menæis pugnat Basilianum. Quamvis enim hoc nihil plane suppeditet, quod Callisthenem in uxorem a Maximino fuisse expetitam, exigat, nihil tamen etiam suggerit, quod aperte requiratur oppositum.

AUCTORE C. B.

Cum filiam suam Maximino, qui eam

15 Verum volueritne reipsa Maximinus sibi in uxorem dari Callisthenem? Quod eruditi de sanctis Martyribus, quas sibi in matrimonium postularint ipsimet tyranni, in monumentis non undequaque sinceris ac fide dignis memoriæ proditum subinde inveniunt, commentis passim accensent. Hinc vereor, ne, quod de S. Callisthene, quam sibi in uxorem expetierit Maximinus, in Menæis, fide utique non undequaque dignis, narratur, commentis etiam sit accensendum. Fuisse nihilominus a Maximino in uxorem revera expetitam Callisthenem, non nemini forsitan utcumque credibile appareat, quod S. Aductus, ejus pater, præfecti seu ducis, aut etiam, si Menæa recte notent, ducis ducum, id est, ut apparet, supremi ducis dignitatem, apud Maximinum obtinuerit, hinc proinde ducendo Callisthenem, Aducti filiam, contra dignitatem suam facturus fortassis haud fuisset. Verum, ut res hæc se habeat, a Maximino ad legitimum connubium expetitam fuisse Callisthenem, mihi equidem non sat verosimile apparet. Ea sedet sententia, quod Maximinus, qui ab anno 305 ad annum usque 315 in Orientis partibus imperii habenas tenuit, toto illo temporis spatio, quo ex dicendis, et quidem ante annum 312, S. Aductum ob negatam filiam Callisthenem necavit, matrimonio, ut apparet, junctus fuerit. At vero, inquit, nihilne ergo sub Menæorum narratione veri latet? Maximinus, ut matrimonium junctus, effreni, qua honestissimas quasque matronas nefarie corruptit, libidine exarsit. Intelligitur id ex hisce, quæ lib. viii Historiæ Ecclesiasticæ, cap. 14 Eusebius suppeditat, paucis verbis: Quid dicam de foedissima hominis (Maximini) libidine? Quid de innumerabilibus adulteriis? Neque enim per ullam urbem iter umquam fecit, quin mulierum stupra, et virginum raptus in ea perpetraret.

14 Huc etiam faciunt, quæ de Maximino pariter lib. de Mortibus persecutorum cap. 58 Lactantius commemorat. Illud vero, inquit, capitale et supra omnes, qui fuerunt, corrumpendi cupiditas, quid dicam, nescio, nisi cæca et effrenata, et tamen his

et Lactantius

AUCTOR
C. B.
* exprimi

verbis exprimere* pro indignatione sua non potest. Vincit officium linguæ sceleris magnitudo. Eunuchi, lenones scrutabantur omnia. Ubiunque liberalior facies erat, secedendum patribus ac maritis fuit. Detrahebantur nobiles feminis vestes, itemque virginibus, et per singulos artus inspiciebantur, ne qua pars corporis regio cubili esset indigna. Si qua detrectaverat, in aqua necabatur, tamquam majestatis crimen esset. Sub illo adultero aliqui, constupratis uxoribus, quas ob castitatem ac fidem carissimas habebant, cum dolore ferre non possent, se ipsos etiam necaverunt. Sub hoc ministro pudicitiae integritas nulla, nisi ubi barbaram libidinem deformitas insignis arcebat. Postremo hunc jam induxerat morem, ut nemo uxorem sine permissu ejus duceret, ut ipse in omnibus nuptiis prægustator esset. Ingenuas virgines imminutas servis suis donabat uxores. Hæc Lactantius, qui, nonnullis deinde interpositis, cap. 59 ita insuper prosequitur: Denique cum libidinibus suis (Maximinus) hanc legem dedisset, ut fas putaret, quicquid concupisset, ne ab Augusta quidem, (Valeria scilicet, Galerii Maximiani, a quo in filium adoptatus fuerat, relicta vidua) quam nuper appellaverat matrem, potuit temperare.

notata, Maximi libidine verosimile sit.

15 Venerat post obitum Maximiani ad eum Valeria, cum se putaret in partibus ejus tutius moraturam, eo maxime, quod haberet uxorem. Sed animal nefarium protinus inardescit. Adhuc in atris vestibus erat mulier, nondum luctus tempore impleto. Legatis præmissis in matrimonio postulat, ejecturus uxorem, si impetrasset. Respondit illa libere, quæ sola poterat, primo non posse de nuptiis in illo ferali habitu agere, tepidis adhuc cineribus mariti sui, patris ejus; deinde illum impie facere, quod sibi fidam conjugem repudiet, idem utique facturum et sibi; postremo, nefas esse illius nominis ac loci feminam sine more, sine exemplo maritum alterum experiri. Nuntiatum homini, quid esset ausa. Libido in iram furemque convertitur. Statim mulierem proscibit, bona ejus rapit, aufert comites, spadones in tormentis necat, ipsam cum matre in exilium relegat, nec in locum certum, sed huc atque illuc præcipitem cum ludibrio exturbat, et amicas ejus afflicto adulterio damnat. Cum itaque, uti ex Eusebii et Lactantii verbis huc jam transcriptis liquet, Maximinus etiam tum, cum matrimonio junctus esset, effræni admodum in mulieres alias fuerit libidine, fuisse abs illo ad illicitum nefariumque complexum seu concubitum expetitam Callisthenem, mihi admodum apparet credibile.

ad illicitum complexum expetebat, credere nolisset, in Mesopotamia

16 Et vero, cum saltem ex Menologii Basiliensi narratione Callisthenem vel in matrimonium, vel in illegitimum concubitum expetisse videatur Maximinus; hic autem ex dictis Callisthenem in legitimam conjugem, ut apparet, non desiderarit, verosimile etiam apparet, fuisse re ipsa Callisthenem ad nefarium complexum a Maximino expetitam. Ut sit, Adauctus equidem, spectata tam Menæorum

quam Menologii Basiliensi narratione, filiam suam Callisthenem credere noluit Maximino. Hinc porro factum est, ut hic, qui in Valeriam, libidini suæ (vide Lactantii verba proxime recitata) non obtemperantem, inhumanissime sævit, Sancto nostro minime pepercerit. Ac primo quidem hunc bonorum publicatione multavit; deinde vero relegatum in Mesopotamiam, disque sacrificare renuentem martyrio affecit. Atunt quidem Menæa, Melitenen relegatum fuisse Adauctum; verum id ita accipiendum est, ut primo quidem Sanctus Melitenen, Armeniæ urbem; deinde vero longius in Mesopotamiam missus fuerit. Ita statuo; quod Adauctus in hac regione martyrium ense percussus consummarit; idque in ipsis Menæis, utpote Sancti corpus a Callisthene filia a Mesopotamia Ephesum fuisse translatum, diserte asserentibus, sat aperte indicetur.

17 Atque ita quidem martyrii, quod Sanctus subiit, non tantum occasionem; verum etiam palestram jam habemus. Enitatur modo, ut et epocham determinemus. Maximinus, qui Adauctum affecit martyrio, imperii partim cæsarei, partim Augustei habens ab anno 503, ut jam monui, ad annum usque 515 in Oriente tenuit, tuncque devictus a Licinio miserime interiit. Jam vero sancta Callisthene, si modo vera narret Menæa, octo ut minimum a Patris sui obitu annorum spatio sub virili habitu, ne Maximino proderetur, latuisse videtur, ac proin, cum ab anno 503 ad annum usque 515 anni dumtaxat octo excurrant, fuerit verosimiliter S. Adauctus anno circiter 503 Maximini jussu in Mesopotamia gladio percussus. Porro, cum Licinius anno 515 rerum summa, devicto Maximino, anno 515 in Oriente solus sit potitus, tuncque, ut in Basiliano et Menæis refertur, sacrum Patris sui corpus S. Callisthene et Mesopotamia in Asiam transtulerit, citius id quam anno 515 factum non fuerit. At vero, inquit, an etiam serius hæc translatio non evenit? Serius sane evenisse potest; attamen haud serius verosimiliter quam anno 518, quod anno subsequenti persecutionem in Christianos moverit Licinius. Hæc sunt, quæ pro determinando tempore, tum quo martyrium passus sit Adauctus, tum quo sacras ejus exuvias et Mesopotamia in Asiam transtulerit Callisthene, invenire quivi. Restat nunc, ut quo circiter tempore et vivis hæc excesserit, pariter edicam. Cum ex dictis non citius quam anno 515, ac forte etiam serius Patris sui corpus et Mesopotamia in Asiam, Minorem scilicet, in qua sita est Ephesus, transtulerit, consequens est, ut certe non citius, a verosimiliter etiam serius quam anno 515 mortalem hanc vitam cum immortalis commutarit. Quapropter, cum simul ex supra dictis S. Adauctus indubie ante annum 515 martyrio coronatus sit, supra in margine ante et post annum cccxiii adscripti, volens scilicet indicare, Adauctum quidem ante annum 515, Callisthenem vero post hunc annum felici et vivis excessu migrasse ad Dominum.

ante annum quidem 515 capite truncatus est; post vero eundem annum Callisthene obiit.

DE S. DASIO

AXIOPOLI IN MOESIA INFERIORI.

Ex Hieronymianis, aliisque.

J. B.

Varia annuntiatio S. Dasii,

Axiopoli, quæ Mœsiæ Inferioris oppidum fuit ad Istrum haud procul Dorostoro situm, S. Dasium hoc die codices Hieronymiani plerique annuntiant, nullo facto indicio certo, unde dignoscas, sitne ad confessorum, an ad martyrum classem redigendus. Lucensis, quem Florentinus edidit, notisque illustravit, sic habet: In Axiopoli natalis sancti Dasii: ex iis vero, quos parte II tom. VI Junii subjunxit Sollierius, ita habet Richenoviensis: Et in

Axiopoli, Dasii: Augustanus monasterii S. Udalrici: Martii, Audacti, Dasi, Marci. Labeanus: Marci, Audacti, Dasii. Gellonensis ex editione Acherii tomo XIII Spicilegii: Marci, Adaucta, Dasii: Corbeïense apud Acherium laudatum tom. IV: Et alibi sancti Dasii. Barberinianus: In Axiopoli natalis Sancti Dasii. Hieronymianis accedunt Martyrologium Aquisgranensis Ecclesiæ sub nomine Bellæ: Romæ, inquit, natalis Marcelli episcopi, Adaucti, Dasii. Martyrologium S. Germani Autissiodorensis, tomo III Anecdotorum a Martenio editum; Marci, Adaucti,